

Департамент культури, туризму, національностей та релігій
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад "Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради

Символіка незалежної України

Інформаційно-методичний матеріал
(до 25-річчя затвердження Верховною Радою Державного Гімну,
Державного Герба та Державного Прапора України)

Запоріжжя
2017

Символіка незалежної України: до 25-річчя затвердження Верховною Радою Державного Гімну, Державного Герба та Державного Прапора України: інформаційно-методичний матеріал / укладачі О. Д. Булатня, В. В. Гопко, Г. В. Костіна. – Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2017. – 12 с.

Інформаційно-методичний матеріал містить рекомендації щодо ознайомлення дітей з державними символами України, формування національної свідомості школярів та ціннісного ставлення до суспільства і держави. Розраховано на бібліотечних фахівців та широке коло читачів.

Укладачі

Булатня О. Д.

Гопко В. В.

Костіна Г. В.

Комп'ютерна верстка

Веселова Л. Г.

Відповідальний за випуск

Данилова Л. В.

*Народе мій, пишаюся тобою:
Моя душа - частинка твого «Я».
Красою правди у святім двобою
Понад Майданом прапор наш сія...
Є нація! Хай знають всі у світі:
Ми є! Народ піднявся із колін!
І переможно сонце правди світить,
Співає гордо наш Державний Гімн.*

Л. Руденко

Історія нашої державності складна і суперечлива, вона має свої злети і падіння. Але український народ непереможний, це народ – творець нової держави. Вистраждавши, виборовши волю, Україна має нині свої державні символи, які уособлюють її історію, її сутність. З проголошенням незалежної України національні символи – гімн, прапор і герб – стали на сторожі утвердження самостійності і суверенітету держави.

Кожна країна світу обов'язково має свої символи. А що означає слово "символ"? Символ – це знак, умовне позначення якогось предмета, явища. Символіка – своєрідна візитівка країни, вона ніби представляє її, підтверджує її існування. Наша Україна також має свою символіку. Українська національна традиція символічного відображення світу формувалася протягом кількох тисячоліть і належить до найбагатших та найзмістовніших символічних систем людства.

Державну українську символіку становлять:

- **Герб – Тризуб;**
- **Прапор – Синьо-жовтий стяг;**
- **Гімн – "Ще не вмерла Україна".**

У статті 20 (розділ 1) Конституції України записано: "Державними символами України є Державний Прапор, Державний Герб, Державний Гімн". Тож давайте прослідкуємо зародження кожного з цих державних символів.

Державний Герб – офіційна емблема держави, що зображується на прапорах, грошових знаках, печатках, офіційних документах. Найдавнішим із знаків, який дійшов до наших днів і широко використовується сьогодні, є тризуб. Існує близько 40 версій щодо походження тризуба. Однією з них є та, що герб – це уособлення трьох природних сил – повітря, землі, води. Він шанується як магічний знак, сво-

го роду оберіг. Це зображення археологи зустрічали у багатьох пам'ятках культури, датованих першими століттями нашої ери. Тризуб був відомий серед народів Сходу і Середземномор'я з найдавніших часів, а на українських землях з II ст. н. е. У Київській Русі тризуб стає великокнязівським знаком. Його зображення спершу з'являється на печатці Святослава Ігоровича, а згодом він карбується і на срібних монетах великого князя Володимира. Тризуб був постійно уживаний і в побуті українців. Зокрема, його малювали на стінах, дверях чи воротах під час релігійного свята – Водохреща. Подолавши довгий, тернистий шлях до своєї державності, 19 лютого 1992р. український народ відродив національний герб України – золотий тризуб на синьому тлі. Цього дня Верховна Рада України затвердила тризуб як малий герб держави, вважаючи його головним елементом великого герба України.

Державний Прапор як символ країни є втіленням національної єдності, честі та гідності, традицій державотворення, історії та сьогодення. В усі віки і в усіх народів державний прапор був однією з найвищих і шанованих святинь. Прапор символізував єдність земель і племен; він консолідував міста і краї в державу, а духовно та історично близькі етноси – в націю. Під прапором воїни вирушали в похід, з прапором виступали на захист своєї Батьківщини, прапор символізував стабільність держави та урочистість всенародних подій, свят, ритуалів. Національний прапор України – синьо-жовтий стяг. Він має давнє походження. Поєднання цих кольорів зустрічається на гербах і прапорах нашого славного народу не лише за часів козацької вольниці, а і значно раніше – за княжої доби. Серед багатьох спроб тлумачення символіки цих кольорів та порядку їх розташування і в історичній науці, і в народі утвердилася думка, що синій колір у верхній частині прапора – це колір чистого неба над Україною, а жовтий у нижній частині – це колір стиглої пшениці на безкрайніх українських ланах. 24 серпня 1991р. відбулося проголошення Акта про незалежність України, і над будинком Верховної Ради замайорів синьо – жовтий прапор. 28 січня 1992 р. сесія Верховної Ради України прийняла постанову "Про Державний Прапор України". Ним став саме національний синьо-жовтий стяг. 23 серпня 2004 року на вшанування багатовікової історії українського державотворення Указом Президента України було встановлено відзначати щорічно 23 серпня як День Державного Прапора України.

Державний Гімн належить до найбільших святинь будь-якого народу. Гімн – це урочиста пісня. Перша музична символіка нашого народу сягає часів Київської Русі. Тоді роль гімну виконували бойові заклики та пісні, які створювали патріотичний настрій перед битвами. Більше століття тому відомий український поет, етнограф, фольклорист Павло Чубинський написав вірш "Ще не вмерла

Україна". Поезія, вперше надрукована 1863 року, швидко розійшлася у народі, серед інтелігенції, студентів, гімназистів. Згодом композитори М. Вербицький, К. Стеценко та інші створили свої мелодії до слів "Ще не вмерла Україна". Але сподобалася і припала до душі українцям саме музика Михайла Вербицького. Невдовзі пісня стала новим національним гімном української держави. 15 січня 1992р., на засіданні Президії Верховної ради України була затверджена музична редакція Державного гімну України, автором музики якої є М. Вербицький. Державний Гімн України – "Ще не вмерла Україна" – урочиста пісня, що є символом нашої державної єдності. Конституцією встановлено, що всі урочисті збори загальнодержавного значення розпочинаються і закінчуються виконанням Державного Гімну України.

Відзначаючи 25-річчя затвердження Верховною Радою Державного Гімну, Державного Герба та Державного Прапора України, радимо бібліотекарям, вчителям, керівникам дитячого читання першочергову увагу звернути на виховання у молодого покоління почуття патріотизму, громадянської позиції, усвідомлення єдності власної долі з долею Батьківщини, шанобливого ставлення до державної символіки. Поглибити знання учнів про незалежну Україну та її державні символи допоможуть такі форми і засоби бібліотечної роботи:

Виставка-панорама "І Герб, і Гімн, і Прапор, Україно, навічно у серцях синів твоїх";

Виставка-хроніка "Відроджені святині";

Виставка-досьє "У сяєві жовтім, блакитнім зустріли нову ми добу";

Історична світлиця "Державні символи в контексті історії України";

Інформ-дайджест "Символи віри і надії";

Хронограф-захід "Складна доля українських святинь";

Вечір-присвята "Державні символи нації".

Для того, щоб зробити ваші заходи більш змістовними та цікавими, пропонуємо окремо висвітлити історію Державного Герба, Державного Прапора та Державного Гімну України. Радимо використати такі назви заходів:

Державний Герб – "Символ нації – національний герб", "Тризуб: його минуле і сьогочасне", "Тризуб – символ світогляду українців», «Символ єдності та соборності нації», «Тризуб – герб відновленої Української держави".

Державний Прапор – "Державний прапор – прапор-дивоцвіт", "В історії нашій за владу змагались й блакитні стяги, й золоті", "Кольори, що дають надію", "Наш прапор – як літо: блакитне небо, золоті ниви", "Наш стяг – пшениця у степах під голубим склепінням неба".

Державний Гімн – "Вірш, якому всміхнулася доля", "Струни серця проспівали гімн", "Пісня, приречена на безсмертя", "Відновлена пісня", "Не тільки пісня, а і символ національного відродження", "Слідами творців українського гімну".

Поглибити знання учнів про незалежну Україну та її державні символи допоможуть наочні форми бібліотечної роботи. Рекомендуємо розробку виставки - панорами

І Герб, і Гімн, і Прапор, Україно, навічно у серцях синів твоїх

І розділ – Наш герб – тризуб, це воля, слава й сила

Епіграф:

Тризуб, немов сім'я єдина,
Де тато, мама і дитина
Живуть у мирі і любові
На Україні вольній, новій.

В. Паронова

II розділ – З жита, з волошок наш прапор ясний

Епіграф:

Синьо-жовтий прапор маєм:
Синє – небо, жовте – жито;
Прапор цей оберігаєм,
Він – святиня, знають діти.

Н. Поклад

III розділ – Величальний хорал Україні

Епіграф:

Слова палкі, мелодія вродлива:
Державний Гімн ми знаємо усі,
Для кожного села, містечка, міста
Це клич один з мільйонів голосів.

Н. Поклад

Однією з цікавих форм роботи може стати вечір-присвята

Під синьо-жовтим прапором свободи з'єднаємо великий наш народ!

Захід за цим сценарієм можна провести в бібліотеці напередодні затвердження Верховною Радою Державного Гімну, Державного Герба та Державного Прапора України. Сцену бажано оформити за допомогою зображень Прапора, Герба України, а також плаката зі словами Державного Гімну.

На початку заходу лунають патріотичні пісні, на екрані – заставка із зображенням Державних символів України.

1-й ведучий: Україна! Тисячі людей промовляли це слово в моменти щастя, боротьби, радості, горя. Тут жили наші діди і прадіди, тут живуть наші батьки – тут корінь роду українського, що сягає сивої давнини. Це наша земля, наша країна з багатоміліардною історією довгої героїчної боротьби за волю. Міць нашого народу глибинна, започаткована Київською Руссю, прославлена козацькою мужністю за часів Запорозької Січі. Наша країна має свою державну символіку. І сьогодні ми відзначаємо затвер-

дження Верховною Радою Державного Гімну, Державного Герба та Державного Прапора України. Прекрасно сказано про державні символи України в легенді.

2-й ведучий: Давно-давно колись жила собі жінка і було у неї три сини. Росли вони чесними, сміливими, дуже любили свою матусю, готові були віддати за неї своє життя. Попідростали вони і вирішили піти у світ.

1-й син: Мамо, піду-но я межі люди, подивлюся світ.

Мати: Ну що ж, сину, йди, та пам'ятай рідну домівку, а на згадку візьми із собою золоту корону з трьома промінцями, хай в далекім краю зігріває вона тебе.

2-й ведучий: Минув час, і завдяки своєму розуму старший син став великим князем, бо трьохпроменева корона, яка зігрівала людей і вела вперед, показувала шлях до кращого життя. Дали першому синові ім'я Тризуб, а знак, що дала йому мати, назвали Гербом.

2-й ведучий: Настала черга середнього сина.

2-й син: Пустіть мене, мамо, світ подивитись.

2-й ведучий: Дала йому мати в дорогу жовто-блакитний одяг. Своїми звитязними ділами прославляв середній син свою матір, і одержав він імення Прапор.

А там, де був наймолодший син, завжди лунала дзвінкоголоса пісня.

3-й син: Дякую, мамо, що ви подарували мені соловейків голос.

2-й ведучий: І одержав син за свій джерельний голос величний спів на ім'я Гімн. З давніх-давен люди в урочистих обставинах виконували хвалебні пісні, які з часом стали називатися гімнами. Слухаючи Гімн Батьківщини, ми завжди згадуємо історію свого народу і сповнюємося гордості за його досягнення.

Ось і підійшла до кінця наша легенда. З того часу ідуть поруч три брати – Тризуб, Прапор, Гімн і прославляють рідну неньку. І там, де вони проходять, лунає урочиста пісня.

Звучить Гімн України. Глядачі встають.

1-й ведучий: 24 серпня 1991 року сесія Верховної Ради Української Соціалістичної Республіки затвердила Акт проголошення незалежності України. Із відродженням української державності відродились і державні символи: Гімн, Прапор і Герб, які уособлюють історію України та її сутність.

1-й читець: Наш Герб – тризуб.

Це воля, слава, сила.

Наш Герб – тризуб.

Недоля нас косила,

Та ми зросли, ми є,

Ми завжди будем,

Добро і пісню несемо ми людям.

2-й читець: Слова палкі, мелодія врочиста:

Державний Гімн ми знаємо усі,

Для кожного села, містечка, міста

Це клич один з мільйонів голосів.

Це клятва, заповідь священна.
Хай чують друзі й вороги,
Що Україна вічна, незнищенна,
Від неї ясне світло навкруги.

3-й читець: Прапор – це державний символ,
Він є в кожній державі,
Це для всіх – ознака сили,
Це для всіх – ознака слави.
Синьо-жовтий прапор маєм:
Синє небо, жовте жито.
Прапор свій оберігаєм –
Він – святиня – знають діти.
Прапор свій здіймаєм гордо,
Ми з ним дружні і єдині,
Ми навіки є народом
Українським в Україні.

2-й ведучий: А чи добре ви, друзі, знаєте символи України? Це перевірить наша вікторина.

1. Які дерева і рослини символізують нашу країну і народ? (*Калина, вишня, барвінок, чорнобривці, рута*);
2. Назвіть один із найдавніших знаків, який є гербом України. (*Тризуб*);
3. Хто написав слова до вірша, що став гімном нашої держави? (*П. Чубинський*);
4. Назвіть острів – символ козацтва (*Хортиця*);
5. Назвіть річку – символ України (*Дніпро*);
6. Як потрібно поводитися, коли лунає Державний Гімн України? (*Коли звучить мелодія нашого гімну, усі присутні мають підводитись*);
7. Національний символ України. Його дарують, ним обмінюються у Великодне свято. Назвіть його. (*Писанка*);
8. Національний символ України. Матері дарують його своїм дітям на щастя, на долю, відряджаючи у далеку дорогу. Що це? (*Рушник*);
9. Як називається Основний Закон нашої держави? (*Конституція України*);
10. Назвіть композитора, який поклав на музику вірші П. Чубинського, що стали гімном України? (*М. Вербицький*).

1-й ведучий: Дорогі друзі! Ви – майбутнє України. Тож своїми знаннями, здобутками підносьте її культуру, своїми досягненнями славте її. Будьте гідними своїх предків, любіть рідну землю так, як заповідав великий Тарас, бережіть волю і незалежність, поважайте свій народ та його мелодійну мову. Шануймо свою гідність і шановані будемо іншими. Нехай щоденним вашим гаслом будуть слова...

1-й читець: Ми всі – діти українські,
Український славний рід.

Дбаєм, щоб про нас маленьких
Добра слава йшла у світ.

2-й ведучий: Окрім великої Батьківщини, у кожної людини є і мала Батьківщина. Ми маємо пишатися своїм містом (містечком, селом), яке розквітає у нас майже на очах. Давайте пригадаємо з вами цікаві місця та події, пов'язані з нашим краєм.

Діти розповідають про цікавинки рідного краю, міста.

1-й ведучий: А зараз я вам пропоную висловити свої побажання нашій державі, щоб вона стала ще кращою і нам жилося в ній дуже щасливо.

Діти висловлюють побажання.

Читці разом: Все, що рідне, хай нам буде
Найдорожче і святе,
Рідна мова, рідна віра,
Рідний край наш над усе.

Бібліографія:

Про Державний Герб України [Текст]: Постанова Верховної Ради України від 19 лютого 1992р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 40. – С.592.

Про Державний Прапор України [Текст]: Постанова Верховної Ради України від 28 січня 1992р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 19. – С. 257.

Про Державний Гімн України [Текст]: Указ Президії Верховної Ради України від 15 січня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 17. – С.217.

Книги:

Белов, О. Український тризуб: історія дослідження та історичний реконструкт / О. Белов, Г. Шаповалов. – Київ - Запоріжжя: Дике поле, 2008. – 264с.: іл.
Запровадження атрибутів державності // Історія України. – Львів: Світ, 1998. – С. 437- 441.

Національна символіка України // Україна: Дитяча енциклопедія. – Харків: Фо-ліо, 2006. – С. 82-85.

Нащадки святої Трійці: Генеза української державної символіки в дослідженні кандидата філософських наук Олексія Братка-Кутинського. – К.: Білий птах, 1992. – 85с.: іл.

Пастернак, О. Пояснення тризуба, герба Великого київського князя Володимира Святого / О. Пастернак. – К.: Веселка, 1991. – 47с.: іл. – (Українське відродження)

Сергійчук, В. Національна символіка України / В. Сергійчук. – К.: Веселка, 1992. – 109с.: іл.

Символи України // Сокол, А. Моя країна – Україна / А. Сокол. – Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2005. – С. 36-46.

Символіка // Скляренко, В. 1000 фактів про Україну / В. Скляренко. – Харків: ТОВ «Бібколектор», 2013. – С. 71-81.

Сокульський, А. Національна символіка України / А. Сокульський. – Запоріжжя: Інтербук, 1993. – 104с.: іл.

Шаповалов, Г. Походження українського тризуба, або як поєдналися якір і хрест / Г. Шаповалов. – Запоріжжя, 1992. – 20с.

Статті із періодичних видань (у зворотній хронології):

Сидоренко, І. Деякі штрихи до історії українського гімну [Текст]: [Сценарій усного журналу] / І. Сидоренко // Виховна робота в школі. – 2016. - №11. – С. 18-23.

Свято Прапора [Текст]: [Про прапор України для молодших школярів] // Маленький розумник. – 2016. – №8. – С. 16-17.

Ковалів, І. Доки в наших руках синьо-жовтий стяг, нас не здолати [Текст]: [Українці святкують День Державного прапора] / І. Ковалів // Урядовий кур'єр. – 2016. – 23 серпня. – №158. – С. 2, 6.

Державні символи України [Текст] // Розкажіть онуку. – 2016. - №2. – С. 8-9.

Синьо-жовтий стяг [Текст]: [Легенда] // Розкажіть онуку. – 2016. - №2. – С. 8-9.

Нетудихатка, А. Символи моєї держави [Текст]: [Сценарій заходу-гри] / А. Нетудихатка // Початкове навчання та виховання. – 2015. – №34-36. – С. 6-9.

Про Великий герб України [Текст]: [Історія] // Культура і життя. – 2015. - №7. – 13 лютого. – С. 11-13.

Світлична, А. З історії державних символів [Текст]: [Сценарій патріотичного заходу] / А. Світлична // Шкільна бібліотека. – 2015. – №2. – С. 12.

Колісниченко, В. Символи держави і народу [Текст] / В.Колісниченко // Позакласний час. – 2015. – №1. – С. 5-7.

Тризуб затверджено малим гербом України [Текст]: [Історія тризуба] // Урядовий кур'єр. – 2014. – №30. – 15 лютого. – С. 20.

Косенко, Н. Державні символи України [Текст]: [Сценарій усного журналу] / Н. Косенко // Шкільна бібліотека. – 2013. – №11/12. – С. 2-5.

Костенко, С. Святиня нашого народу [Текст]: [23 серпня – День Державного прапора України] / С. Костенко // Позакласний час. – 2013. – №13/14. – С. 19-20.

Колісниченко, В. Державні та народні символи [Текст]: [Сценарій] / В.Колісниченко // Все для вчителя. – 2013. – №8. – С. 39-44.

Яковишина, В. Наш стяг у золоті й блакиті [Текст]: [Сценарій свята] / В. Яковишина // Позакласний час. – 2011. – №7. – С. 104-105.

Михайлова, Л. Українська державна символіка [Текст]: [Сценарій] / Л.Михайлова // Позакласний час. – 2009. – №11/12. – С. 3-11.

Електронні ресурси:

Святиня українського народу – прапор. Державний герб України. Гімн – музика, що хвилює серця [Електронний ресурс] // Позакласний час. – 2016. – №11. – Диск.

Святиня українського народу – прапор [Електронний ресурс] // Шкільна бібліотека. – 2016. – №9. – Диск; Позакласний час. – 2016. – №8. – Диск.

Державний герб України [Електронний ресурс] // Шкільна бібліотека. – 2016. – №9. – Диск.

Гімн – музика, що хвилює серця [Електронний ресурс] // Шкільна бібліотека. – 2016. – №9. – Диск

Обереги і символи України [Електронний ресурс] // Все для вчителя. – 2015. – №10. – Диск.

Комунальний заклад "Запорізька обласна
бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради

69006
м. Запоріжжя,
вул. В. Лобановського, 14

Телефони: (061) 236-85-62
236-85-63
236-86-27
236-86-49
Факс: (061) 236-85-62

Електронна пошта: zobd@ukr.net
Сайт: www.zobd.zp.ua